

Statsforvalteren i Nordland

Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje

Rapport

Studietur skog- og treindustri 2025

Agder 25. – 27. februar 2025

Tittel	:	Studietur skog- og treindustri
Dato	:	6.5.2025
Forfatter	:	Ingrid Roaldsen, Runa Stenhammer Aanerød
Rapportnummer	:	
ISBN	:	
Emneord	:	Treindustri, skogindustri, trebaserte produkter, lokalt råstoff, kortreist verdikjede,
Utgiver	:	Statsforvalteren i Nordland
Antall sider	:	13
Ansv. sign	:	
Sammendrag	:	Rapporten er et referat fra en studietur for aktører innen skog- og treindustrien i Nordland, arrangert som en del av prosjektet "Treindustrialisering for framtida". Hovedmålet med turen var å inspirere til økt bruk av lokalt råstoff og styrke en kortreist verdikjede. Besøkene hos bedrifter som Restauranten Under, Lauverket AS, Hamran Snekkerverksted AS, Sørlaminering AS og Aanesland Treindustri AS illustrerte ulike tilnærminger til trebaserte produkter og samarbeid. Deltakerne, med bakgrunn fra skogeiere til arkitekter, fikk innsikt i etablering, produksjon og viktigheten av nettverksbygging. Avslutningsvis diskuterte deltakerne videre arbeid for å styrke bransjen i regionen, inspirert av klyngeprosjektet InnoTre. Studieturen ble finansiert av Innovasjon Norge.

Innhold

Bakgrunn for studieturen.....	4
Formålet med studieturen	4
Målgruppe og deltakere på studieturen	4
Besøkpunktene	4
Restaurant Under.....	5
Lauvverket AS	6
Hamran Snekkerverksted AS.....	7
Sørlaminering AS.....	8
Aanesland Treindustri AS.....	9
JD Sag.....	10
Fagseminar «Muligheter for videre arbeid med tre i Nordland»	11
InnoTre	11
Dialog med deltakerne om Nordland og det videre arbeidet	12
Evalueringsav studieturen.....	12

Bakgrunn for studieturen

Studieturen er et av tiltakene i prosjektet Treindustrialisering for framtida i Nordland. Prosjektet gjennomføres i perioden 2022-2026 av Statsforvalteren i Nordland med finansiering fra Innovasjon Norge. Målsettinga med prosjektet er å bidra til økt sysselsetting og verdiskaping basert på bærekraftig bruk av skogressursene i Nordland. Studieturen som denne rapporten om handler, er ett av tiltakene i prosjektet og finansiert gjennom dette. Deltakerne på studieturen måtte selv dekke reisekostnader til og fra startstedet i Kristiansand, samt sin egen tid for å delta.

Formålet med studieturen

Tema for studieturen var «den kortreiste verdikjeden», der deltakerne skulle få anledning til å følge tømmerets reise fra sag til ferdig produkt. Deltakerne skulle få lære om hvilke ledd som bør være til stede i en kortreist verdikjede, og ikke minst besøke aktører som samarbeider med hverandre og til sammen utgjør en kortreist verdikjede.

Studieturen ble laget for å inspirere aktører innen skog- og treindustri i Nordland til å utnytte lokalt råstoff inn i sin produksjon. Formålet med studieturen var å øke aktørenes kunnskap, kompetanse og motivasjon til å produsere trebaserte produkter. I tillegg ønsket vi å bidra til nettverksbygging mellom aktører i den trebaserte verdikjeden i Nordland og mellom aktørene i Nordland og de aktørene vi besøkte. Sist, men ikke minst ønsket vi å vise eksempler på at etablering og produksjon av trebaserte produkter basert på lokalt råstoff kan være mulig.

Målgruppe og deltakere på studieturen

Målgruppen for studieturen var bred og inkluderte aktører i verdikjeden for skog- og treindustri som f.eks. driver med saging og høvling av tre, snekkerarbeid, produksjon av møbler, bygningsartikler, monteringsferdige hus etc., arkitekter og designere, skogeiere, ordførere og kommunalt ansatte.

På studieturen var det 19 deltakere med ulik bakgrunn:

- Skogeier
- Sageier/sagfører
- Produsent av ulike produkter
- Møbelsnekker
- Arkitekt
- Kommunal forvaltning
- Kommunalt næringsselskap

I tillegg deltok representanter fra virkemiddelapparatet og offentlig forvaltning ved Innovasjon Norge, Nordland fylkeskommune og Statsforvalteren i Nordland.

Besøkpunktene

Studieturen ble arrangert fra 25. – 27. februar 2025 i Agder, nærmere bestemt Kristiansand, Lindesnes, Snartemo, Marnadal og Lillesand. De fleste deltakerne møttes 25. februar på Kjevik lufthavn for felles transport til Lindesnes havhotell. Studieturen startet med en felles middag på Laboratoriet på Lindesnes Havhotell. Under middagen fikk deltakerne presentere seg selv og bakgrunnen for hvorfor de deltok på studieturen.

Studieturen hadde fem besøkpunkter. På siste besøkpunkt hadde vi lagt inn en avslutningsdel med innlegg fra nettverket InnoTre, samt fra Nordland fylkeskommune og Innovasjon Norge som var representert på turen.

Deltakerne på turen fikk besøke og lære om:

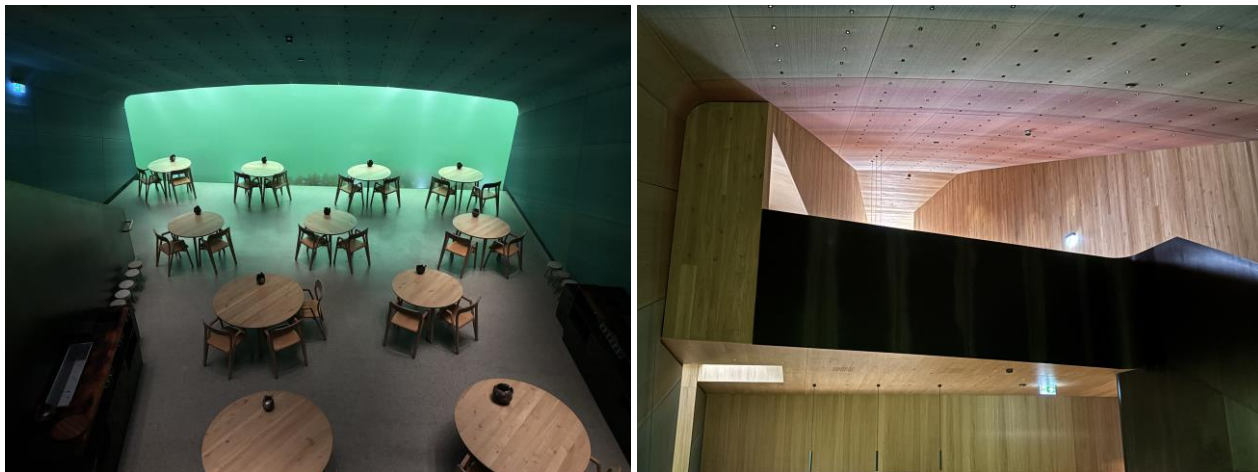
- Restauranten Under
- Lauverket AS
- Hamran Snekkerverksted AS
- Sør laminering AS
- Aanesland Treindustri AS
- Erfaring med etablering og produksjon av trebaserte produkter

Hovedmålet med studieturen var å inspirere til økt bruk av lokalt råstoff og styrke en kortreist, trebasert verdikjede. Besøkene hos bedrifter som Restauranten Under, Lauverket AS, Hamran Snekkerverksted AS, Sør laminering AS og Aanesland Treindustri AS, illustrerte ulike tilnærminger til trebaserte produkter og samarbeid. Deltakerne, med bakgrunn fra skogeiere til arkitekter, fikk innsikt i etablering, produksjon og viktigheten av nettverksbygging.

I det følgende kan du lese mer om de ulike besøkpunktene på studieturen.

Restaurant Under

Studieturens første besøkpunkt var Restauranten Under, som lå i kort gangavstand fra Lindesnes Havhotell. Her ble vi møtt av Stig Ubostad, daglig leder av Under, som viste oss rundt og informerte om prosjektet fra planlegging til driften slik den er i dag.

Bilde 1 og 2: Restauranten Under sett innenfra. Begge foto: Runa Stenhammer Aanerød, Statsforvalteren i Nordland.

Restauranten Under er en restaurant som ligger delvis under havoverflata i Lindesnes. Bygningen er tegnet av Snøhetta og har en konstruksjon bestående av betong, eik og et stort panoramavindu. Det ble lagt ned et stort arbeid med visjonen for bygget. Eierne av Under hadde et ønske om å bruke lokale bedrifter og aktører i byggefasen og gjennom driften, noe de i stor grad har lyktes med. Under åpnet i april 2019. Restauranten har fått mye medieoppmerksomhet, med 3500 redaksjonelle omtaler, noe som er flest av Snøhettas prosjekter.

Ideen om Under var visjonær og har hatt ringvirkninger for lokalt næringsliv. Daglig leder Stig Ubostad presiserte at et godt samarbeid har vært essensielt for å lykkes, og at de lokale aktørene var viktige. Særlig har de hatt et tett samarbeid med Hamran Snekkerverksted AS, som har levert alt av eik som

er brukt i interiør og eksteriør, og denne eika er lokal. Under har også bidratt til at Lauvverket AS startet opp.

Stig Ubostad presiserte betydningen av Innovasjon Norge og de mange ordningene for forskning og utvikling som kan søkes på, samt det offentlige ønske og villighet til at de skulle lykkes. Bygget har vært tilknyttet mange FoU-søknader. Prosjektet har også vært inne på statsbudsjettet.

Lauvverket AS

Studieturens andre besøkspunkt var Lauvverket AS, hvor vi ble møtt av daglig leder Trond Hamran og styreleder Jan Petter Gysland.

6

Bilde 3: Lauvverket AS. Bilde 4: Saga hos Lauvverket AS. Begge foto: Ingrid Roaldsen, Statsforvalteren i Nordland.

Lauvverket AS er Sørlandets eneste lauvtresagbruk og setter søkelys på norsk eik til interiørbruk. Bedriften ble etablert i 2018 og er et sagbruk for lauvtre med hovedvekt på eik. Etableringa av sagbruket er en direkte konsekvens av restauranten Under, og restaurantens samarbeid med Hamran Snekkerverksted AS.

Bilde 5: Flis hos Lauvverket AS. Bilde 6: Trond Hamran forteller om trekvalitet. Begge foto: Ingrid Roaldsen, Statsforvalteren i Nordland.

Historien til Lauvverket begynte med en drøm om å redde den norske eika fra å bli redusert til flis og ved, og i stedet forvandle den til materialer som varer livet ut. Gjennom tett samarbeid med lokale møbelprodusenter og skogeiere forvalter de sterke tradisjoner og utvikler effektive metoder for å foredle den norske eika. Eierne hadde et ønske om å skape flere arbeidsplasser i kommunen. Lauvverket startet med 4 stokker og samarbeidet med restauranten Under. I dag har de fire ansatte, en moderne produksjonslinje, nytt administrasjonsbygg og tørkebygg som stod ferdig i 2024. I 2024 saget de 700 m³, og målet for 2025 er 2000 m³. Lauvverket mottok i 2024 Innovasjon Norges Bygdeutviklingspris for Agder. Trond Hamran fortalte oss om et godt og avgjørende samarbeid med Innovasjon Norge.

Lauvverket har et tett samarbeid med Hamran Snekkerverksted AS. Budskapet fra Lauvverket er å kjenne kjøperen og behovet, og produsere varer som er ønsket. De legger vekt på å være tydelig på hvilke kvaliteter råstoffet har og dyrke det særegne. Deres nisje er å gjøre eika klar for møbelindustrien. De mener at norsk eik har andre egenskaper enn for eksempel europeisk eik, med mer liv og «kunst». Lauvverket retter seg mot proffmarkedet.

Lauvverket ønsker å bruke hele treet. De fortalte oss at kjernen i prosessen er tørkinga, og at det ligger mye kunnskap i dette. Med andre ord, så handler dette ikke bare om å sage og tørke og selge. Eik fra USA kan være billigere enn norsk eik. Lauvverket har jobbet med hele verdikjeden for å sikre logistikken og samarbeider også med det lokale skogselskapet.

Hamran Snekkerverksted AS

Etter besøket på Lauvverket gikk turen vår videre til Hamran Snekkerverksted AS som er en bedrift som produserer kjøkken og interiør basert på lokalt råstoff, med fokus på bestandighet og estetikk. Bedriften har en lang historie og kombinerer tradisjonelle teknikker med moderne innovasjon for å skape varige kjøkken.

Bilde 7: Skiltet til Hamran Snekkerverksted. Bilde 8: Trond Hamran forteller historien til snekkerverkstedet. Bilde 9: Et av produktene til Hamran Snekkerverksted. Alle foto: Ingrid Roaldsen, Statsforvalteren i Nordland.

Hamran Snekkerverksted AS ble etablert i 1930 av bestefaren til Trond Hamran. Opprinnelig produserte de sløydbenker på lisens. I 1957 fikk Tronds far, da 17 år, ideen om å lage kjøkken, etter å ha gått snekkerlinja. Den dag i dag er bedriften en familiebedrift, hvor Trond Hamran er daglig leder.

Hamran Snekkerverksted AS plasserer sine produkter i luksussegmentet, hvor det er høy betalingsvillighet for kvalitet. De hadde en visjon om å konkurrere med kjøkkenprodusenter i Europa og i 2017 var bedriften på studietur til Milano for å lære hvordan de lager kjøkken der. I 2020 konstaterte de at de hadde nådd målet og produserte på nivå med de beste. Kjennetegn på produktene er eksklusivitet, og diskret subtil design.

Et viktig springbrett for Hamran Snekkerverksted AS var visjonen om restauranten Under. De har hatt et tett samarbeid med dette prosjektet, og Hamran Snekkerverksted AS har levert alt av eik som er brukt i interiør og eksteriør til restauranten. Ved bruk av lokal eik har de blant annet levert stolene som benyttes i restauranten.

Hamran Snekkerverksted AS har også et tett samarbeid med Lauvverket AS for å få råvarer til sin produksjon. Hamran Snekkerverksted AS er avhengig av nettverket sitt og har tatt på seg jobber selv om ikke alt nødvendigvis har ligget til rette for å lykkes, da med tillit til at nettverket samlet sett klarer leveransen.

Sørlaminering AS

Studieturens siste dag ble innledet med et besøk hos Sørlaminering AS, som ble etablert i 1971 og ligger i Marnardal. De første årene av bedriftens historie var preget av pionerånd med primitivt produksjonsutstyr, men samtidig med et stort utviklingspotensial. Siden den gang har Sørlaminering jobbet målrettet og har gjennomført flere omfattende utbygginger, samt investert i ny teknologi siden den første større utbyggingen i 1986. Sørlaminering AS har hatt norsk godkjenning for fremstilling av limtre til bærende konstruksjoner siden 1973.

Bilde 10: Introduksjon til SørLAMINERING. Bilde 11: Omvisning i fabrikk til SørLAMINERING. Begge foto: Ingrid Roaldsen, Statsforvalteren i Nordland.

Bedriften produserer hovedsakelig limtre og har 42 ansatte fordelt på to skift. Årlig omsetning er på 138 millioner NOK, men fortjenesten er beskjeden ettersom bransjen er tøff. De bruker omtrent 20 000 m³ tømmer i produksjonen. Maksimal lengde på limtrebjelkene er 26 meter. Produksjonen foregår på én linje. Bedriften opplever et underskudd på teknologi. Bedriften mener at trebransjen generelt ligger etter når det gjelder teknologi. SørLAMINERING distribuerer fast til byggevarekjeder og har 8-10 biler i uken som kjører nordover til levering. De opplever konkurranse fra svenske fabrikker.

Produktspekteret inkluderer bjelker og søyler. Bjelkene og søylene fingerskjøtes, og de har to ulike kvaliteter. Produksjonsplanen er fleksibel, og de produserer ferdig en type før de bytter.

De bruker gran og furu. De har mye på lager for å sikre rask levering. SørLAMINERING selger ikke til private kunder. De driver også med trykkimpregnering, som innebærer bruk av tungmetaller og krever egen håndtering av grønn flis, som må leveres som avfall. De jobber også med knutepunktløsninger.

SørLAMINERING har fokus på bærekraft og har utarbeidet en egen bærekraftsrapport som omfatter miljø, samfunn og styring, basert på en dobbel vesentlighetsanalyse. De jobber med å forbedre interne prosesser og har utarbeidet EPD (miljødeklarasjon) for produktene sine. Transport er en betydelig faktor i miljøregnskapet. En av utfordringene som bedriften jobber for å forbedre, er håndtering av støv og de deltar i prosjekter som har til hensikt å løse denne utfordringen. Når det gjelder sosial bærekraft, kan SørLAMINERING viser til at de satser på fagopplæring, med mulighet for å ta fagbrev internt, og har et bedriftsinternt opplæringsprogram med korte videoer for å sikre felles språk. De samarbeider også med NAV.

Aanesland Treindustri AS

Siste besøkspunkt på studieturen var Aanesland Treindustri AS som ble etablert på Birkeland i 1945, og som siden den gang har hatt flaggstenger og dreining av treverk som spisskompetanse. Aanesland Treindustri er en familiebedrift. Gjennom tre generasjoner har bedriften produsert et bredt spekter av produkter. I dag produserer de mye til blant annet byggevare- og husbyggerbransjen. De har nylig flyttet inn i et unikt signalbygg i tre, på Gaupemyrheia i Lillesand. Den nye fabrikk er vesentlig oppgradert og modernisert. Mange oppgaver utføres likevel fortsatt for hånd.

Bedriften flyttet fra Birkeland til sin nye fabrikk for 3 år siden. Fabrikken er bygd i tre og er tegnet av Helen & Hard. Selv om de kunne ha bygd raskere og billigere i stål og betong, valgte de tre og sparte dermed 46% i klimagassutslipp. De benyttet også treplugger i konstruksjonen.

Bilde 12: Aanesland Treindustri. Bilde 13: Introduksjon til Aanesland. Bilde 14: Et utvalg produkter fra Aanesland. Alle foto: Ingrid Roaldsen, Statsforvalteren i Nordland.

I dag er deres produkter blant annet flaggstenger (opptil 30 m), båtmaster, rekkverk og søyler. Spesielt innen søyler og rekkverk ser de en trendbasert etterspørsel. Bedriften har også kjøpt opp noen selskaper og har nå en god portefølje. De har stor bredde i leveransene sine, eksempelvis har de levert produkter til Norges fiskerihøgskole (NFH), nasjonale turistveier (blant annet Steilneset, Almannajuvet og «gulldoen» på Senja) i samarbeid med Statens vegvesen, tribuner, gangbaner og trekonstruksjoner til utsiktspunkter som Woodnest tretopphytter. Mange prosjekter ferdigstilles på fabrikken, og deretter monteres bygget på stedet av byggherren. Aanesland har også levert de siste utbyggingene til Gardermoen.

Bedriften har en todelt virksomhet, på den ene siden prosjekter og på den andre siden standardprodukter (som likevel kan tilpasses). De jobber også med restaurering i sveitserstil, hvor det ofte er behov for deres produkter som søyler. Søyler kan også leveres med grunning. Aanesland Treindustri opplever økende omsetning og har hatt 900 besøkende som ønsker å både se selve bygget til Aanesland, og lære av deres drift. Bedriften har en positiv innstilling og sier «alltid ja» til forespørsler.

JD Sag

Aanesland hadde invitert Jon Dag Lihaven, en lokal skogeier og sagfører til å møte oss. JD Sag, som bedriften hans heter, har et tett samarbeid med Aanesland, og vi fikk et innblikk i samarbeidet dem imellom. Sagbruket hans benytter både sirkelsag og bandsag. Lihaven driver også med tømmerhogging som hobby.

Bilde 15: Daglig leder i Aanesland, Gunnar Adolf Aanesland (t.v.) og skogeier og sagfører Jon Dag Lihaven (t.h.) Foto: Ingrid Roaldsen, Statsforvalteren i Nordland.

Han arbeider med treslag som alm, ask og or, og har en strategi om å starte med noe ingen andre gjør, med et spesielt fokus på kjerneved furu. Han kjøper virke fra AT Skog og Nordtømmer, eller direkte fra skogeieren. Lihavens mål er å produsere mer fra egen skog og fra skog ingen andre vil ha.

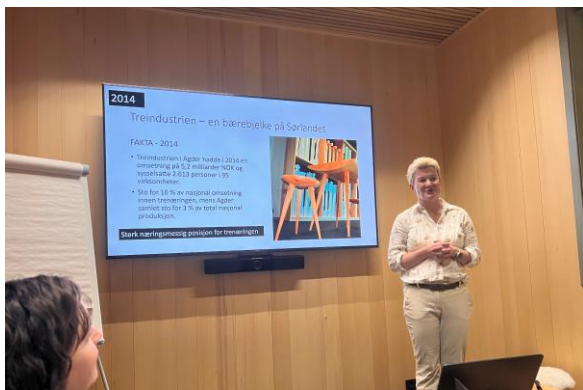
Jon Dag Lihaven fortalte om det lokale samarbeidet sett fra en skogeiers perspektiv. Han snakket spesifikt om samarbeidet med skogeierne og treindustrien i nærområdet.

Fagseminar «Muligheter for videre arbeid med tre i Nordland»

Etter at programmet hos Aanesland var ferdig, hadde vi faglige innlegg fra bl.a. InnoTre, og deretter Innovasjon Norge og Nordland fylkeskommune. Hensikten med dette var å vise deltakerne hvordan virkemiddelapparatet kan bidra til å støtte initiativer fra bedriftene som deltok. I tillegg ble det diskutert mulighetene for å etablere et nettverk inspirert av InnoTre. Planen var å få i gang en diskusjon om hva vi kan få til i Nordland basert på de innleggene vi hadde hørt. Imidlertid ble tiden litt knapp på slutten, og vi rakk derfor ikke å diskutere dette i større grad. I etterkant av studieturen, ble dette fulgt opp på en rekke digitale møter med deltakerne.

InnoTre

InnoTre er ei klynge som har som mål å bidra til bærekraftig vekst, økt verdiskaping og lønnsomhet i verdikjeden fra skog til ferdige produkter. Dette skal oppnås gjennom aktivt samarbeid i næringen for å synliggjøre bransjen, bidra til å styrke omdømmet, øke kompetansen og finne bærekraftige løsninger som fremmer utvikling, sysselsetting, økt verdiskaping og lønnsomhet for bedrifter som jobber med tre i hele verdikjeden.

Bilde 16: Kristin Vedum fra InnoTre. Foto: Ingrid Roaldsen, Statsforvalteren i Nordland.

Kristin Vedum er en av prosjektlederne i InnoTre. Hun fortalte om oppstarten av klyngeutviklingsprosjektet Tre på Agder i 2014, som senere har utviklet seg til InnoTre. I 2014 hadde treindustrien i Agder en omsetning på 2,5 milliarder kroner og sysselsatte 2600 personer i 95 bedrifter, som utgjorde 16% av den nasjonale omsetningen innen treindustrien.

Initiativet for klyngen var offentlig og involverte Agder fylkeskommune, Statsforvalteren i Agder og Innovasjon Norge. Oppstarten var et mobiliseringsmøte med 50 deltakere, fra sagbruk til produsenter, mange av dem små og mellomstore bedrifter.

Agder tresenter var den juridiske enheten i starten. Medlemmene jobbet frem konseptet og ansatte en daglig leder. Klyngen har vokst til 70 medlemsbedrifter og har som mål å være et knutepunkt.

Dialog med deltakerne om Nordland og det videre arbeidet

I det videre arbeidet ønsker deltakerne at det jobbes med:

- Få en aktiv skogeier
- Lage møteplasser
- Fortsette å jobbe med nettverk (etter inspirasjon fra Innotre)
- Fysiske og digitale møter
 - o Webinar: der de presenterer seg selv
 - o Fysiske treffpunkt. Det sosiale og småpratene er viktig for å bygge nettverk.
 - o Lokal studietur til høsten, kanskje regionbasert, med 3-4 stopp
- Kartlegging av bedriftene i regionen: hvor er mellomleddene, hvem driver med skogbruk, hvem driver med hogst, hvem driver med videreforedling til plank, hvem bruker plank av ulik kvalitet (et første steg, å ha dette på en nettside, der man enkelt kan lete etter dette)

12

Evalueringsstudieturen

I etterkant av studieturen sendte vi ut et digitalt evalueringsskjema til alle deltakerne.

Tilbakemeldingene var at deltakerne var svært fornøyd med studieturen med kommentarer slik som «Det var en flott og inspirerende tur. Alt var veldig godt planlagt.» og «Meget bra opplegg.». En av deltakerne sa at fagseminarene siste dag var veldig spennende, og en annen sa at dette hadde åpnet øynene for mange nye ting som de ønsker å følge opp og få til i egen bedrift.

Deltakerne var også meget fornøyd med besøkpunktene, og alle fikk gode score i skjemaet. De fleste deltakerne oppgir også at de hadde bygd nettverk på studieturen, noe som var et av målene med turen. Nettverkene var mellom deltakerne som deltok, men også med representantene for bedriftene som vi besøkte.

Som en del av evalueringen, ba vi også deltakerne gi oss tilbakemelding om hva og hvordan Statsforvalteren bør jobbe videre med tematikken som ble presentert på studieturen. Vi fikk følgende tilbakemeldinger:

- Følge opp med praktiske muligheter for å bygge mer i norsk tre
- Nordland fylkeskommune bør utføre ressurskartlegging. Oppdatere register av skogeiere. Utvikle en handlingsplan for skogbruket og generelle retningslinjer for avskoging og leplantning
- Lokal studietur
- Fylkeskommunen, Statsforvalteren og Innovasjon Norge bør sette seg sammen og få i gang noe lignende som ble presentert av InnoTre, at vi starter en klynge som kan videreføres av de som videreforedler trevirke fra skog
- Flere studieturer
- Føler at nettverksbygging er litt tidlig siden det ikke er etablert noen treindustri i nordre Nordland. Tenker at det kanskje hadde vært interessant å se over fylkesgrensa til Troms, hvor det er etablert foretak på treindustri

STATSFORVALTEREN I NORDLAND

Fridtjof Nansens vei 11, Pb 1405, 8002 Bodø || sfnopost@statsforvalteren.no || www.statsforvalteren.no/nordland